

การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน* COMMUNITY MANAGEMENT IN SUFFICIENCY ECONOMY

ไมตรี อินทรีย์

Mitree Intria

ทวิช บุญธิรัมย์

Tawit Bunthirasmi

จิรสดา ปลายยอด

Jirasuda Plaiyod

อัญมณี ชุมณี

Anyamanee Chumanee

อภิชาติ มหาราชเสนา

Apichat Maharachseena

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Learning Institute For Everyone, Thailand

E-mail: ladyjim04@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองข้อสงสัยที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการจัดการชุมชน ทำอย่างไรเศรษฐกิจพอเพียงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงเป็นการค้นหาความพอเพียงในชุมชน คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้าง ไม่ได้หมายถึงความมีพอสำหรับใช้เท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน หากคนเราพอในความต้องการ มีความโลภน้อย การเบียดเบียนคนอื่นน้อย มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เป็นแนวทางการดำเนินงานหรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชน ชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงได้ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนทุกระดับยึดถือในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด คือ ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข แนวทางดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางที่คำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน อาศัยหลักการพึ่งตนเองของแต่ละคนในทุกสาขาอาชีพ ควรดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การพึ่งพาตนเอง รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน ดำเนินชีวิตทางสายกลาง รวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ทำอะไร ๆ ที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด และ

---

* Received 22 January 2021; Revised 2 February 2021; Accepted 23 February 2021

พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ให้สูงขึ้น เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้แต่ละคนเก่ง ดี มีความสุขเพิ่มขึ้น ดังนั้น การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ไม่สุดโต่ง ไม่โหมมาก มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชน เพื่อให้คนมีความสุขและชุมชนเข้มแข็ง ดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเองโดยชุมชนเพื่อชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วยความพอเพียง

คำสำคัญ: การจัดการ, เศรษฐกิจพอเพียง, ชุมชน

Abstract

The purposes of this research were to; address the question of whether sufficiency economy is a way of managing the community; How can a self - sufficient economy truly benefit as a search for self - sufficiency in the community? The word “self - sufficiency” has a broad meaning. It doesn't just mean there's enough to use, but it means that there's enough to eat. If people are aware of their desire, less greed, less abuse, aware of what to do to suffice, not extreme, not greedy, people will be happy. Sufficiency economic management in the community is a way of implementing or creating a stable and sustainable living for the people. Sufficiency Economy has encouraged people and communities at all levels to adhere to their livelihoods and operations in order to lead to the highest ambitions: the nation and the people to live well. This approach is based on a central line that takes into account the key principles: modesty, rationality, and immunity. The approach of Relying on each person's self - reliance principles in all professions should be on the basis of self - awareness; to be self - aware, to share, to help others according to their strength, Live the middle line, gather and give generously to each other, not to do any harms of themselves and others, no overspending, no overinvestment, and to seek higher potential of themselves. This will result in each person being better and happier. Therefore, managing with the sufficiency economy in the community, there will be generosity between community members to make people happy and strong communities, lives on the basis of self - awareness by communities for communities, societies and nations with self - sufficiency.

Keywords: Management, Sufficiency Economy, Community

บทนำ

หลักของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นสูงต่อไป” (พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัทยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517) “คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึง ความมีพอสำหรับใช้ของตนเอง แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง” (พระราชดำรัสในวโรกาสวันเฉลิมพระชนพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540) “การแก้ไขอาจต้องใช้เวลาไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคนใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็สามารถที่จะแก้ไขได้” (พระราชดำรัสในวโรกาสวันเฉลิมพระชนพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541) “คนเราถ้าพอในความต้องการ มีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้มิใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข” (พระบรมราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2542)

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราโชวาทแก่กรรมการสหกรณ์เกษตร สหกรณ์การประมง และสหกรณ์นิคม ทั่วประเทศ ณ โครงการสวนพระองค์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 มีความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าใคร่จะปรารภกับทุกท่านถึงแนวพระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งเคยมีพระราชดำรัสอยู่เสมอว่าจะต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกินพอใช้ เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด ให้พอเหมาะ พอสมควรกับอัตภาพและสภาวะแวดล้อม ไม่ควรทุ่มเทสร้างฐานะความเป็นอยู่เจริญอย่างรวดเร็ว เพราะถ้าผิดพลาดล้มเหลวแล้วจะแก้ไขได้ยาก เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ (พระบรมราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2542)

หลักของทฤษฎี เศรษฐกิจพอเพียง คือต้องการตั้งลำดับการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐาน การใช้เทคโนโลยี และมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นโดยการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติคือระดับครอบครัว/บุคคล ควรจะมีวิถีชีวิตที่พอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ ระดับชุมชน ร่วมมือกันทำกิจกรรม ร่วมตัดสินใจ พัฒนาเกษตร ใช้เทคโนโลยีไม่ซับซ้อนเพื่อพัฒนาชุมชน และระดับประเทศ (สุทิน ลีปิยะชาติ, 2549) “ในการพัฒนาประเทศไทยนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกิน มีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัด ระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป

ให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความรอบคอบ ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาด ล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์” (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงมิได้เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว แต่ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนทุกระดับจะต้องพอเพียงในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุและจิตใจ หรือด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และการบริหาร ความพอเพียงหมายถึง ทางสายกลางที่มีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งไม่อาจขาดประการใดประการหนึ่ง ได้แก่

หนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ กินอยู่ใช้แต่เพียงพอดีกว่ากำลังความสามารถ

สอง ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

สาม การมีภูมิคุ้มกันหมายถึงการสร้างหรือเตรียมตัวให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง หรือสถานการณ์ทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกลด้วยความไม่ประมาท

ทั้งนี้ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนต้องอาศัยความรู้ และการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของประชาชนในชุมชน แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่บุคคลและ/หรือหน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาหรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทาง วิธีทาง หรือมรรควิธี (Means) ที่นำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (Ultimate Goal) คือประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยแนวทาง วิธีทาง หรือมรรควิธี ดังกล่าวนี้นี้ประกอบด้วยหลายขั้นตอน ซึ่งในที่นี้ จะได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่การคิด (Thinking) การลงมือปฏิบัติงานจริง (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) ทั้งนี้ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางที่คำนึงถึงหลักการสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน รวมตลอดถึงการใช้ความรู้และคุณธรรมในปฏิบัติงานด้วย

ความสำคัญและความเป็นมาของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ในส่วนของผู้คนบางส่วนยังคงมีความโลภ โกรธ หลงอย่างพุ่มพวย ตกอยู่ในภาวะหนี้สินอย่างถอนตัวไม่ออก และขาดหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ทำให้ถูกนำไปสู่การกระทำที่เบียดเบียนกันได้ง่ายมากขึ้น ประกอบกับปัจจัยภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในทุกชุมชนจำนวนไม่น้อยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างพุ่มพวย และต่อเนื่อง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมสภาพ เสื่อมสลาย หรือถูกทำลายเป็นจำนวนมาก โดยบางอย่างหมดสิ้นไปและไม่อาจหาทดแทนได้อาจเปรียบเทียบได้ว่าประชาชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3 ส่วน ขณะที่ทำนุบำรุงได้เพียง 1 ส่วน หากปล่อยให้แนวคิด แนวทางการพัฒนาและแนวทางการจัดการภายในประเทศไทยยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป ประเทศชาติและประชาชนย่อมได้รับความเสียหายและเดือดร้อนเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือประเทศชาติเจริญก้าวหน้าแบบกระจุกตัวเฉพาะบางพื้นที่บางชุมชนโดยไม่กระจายความเจริญไปยังพื้นที่หรือชุมชนอื่นด้วยอย่างสมดุล เกิดการต่อสู้แข่งขันเพื่อสร้างความร่ำรวยอย่างเกินความจำเป็น เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น และระบบทุนนิยมยังทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้หมดสิ้นไปเสื่อมสลายด้วยคุณภาพหรือใช้อย่างไม่คุ้มค่าเป็นจำนวนมากมหาศาลเพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ทำให้เหลือและปล่อยทิ้งกากพิษสารพิษออกมาจากปลายทางของการผลิตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ระบบนิเวศของชุมชนเสียความสมดุลและเกิดภัยธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของประชาชนต้องเผชิญกับความเดือดร้อนทุกข์ยาก เช่น ประชาชนขาดคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวและชุมชนแตกแยก เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันต้องต่อสู้ดิ้นรนและแสวงหาเกินความจำเป็น รวมทั้งเกิดการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประชาชนและชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย ผนวกกับแนวทางการพัฒนาประเทศหรือแนวทางการจัดการภายในประเทศและในชุมชนที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จมากเท่าที่ควร

สาเหตุจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในประเทศที่มีความสัมพันธ์กัน ได้สร้างความเสียหายและเดือดร้อนแก่ประเทศชาติและชุมชนได้นำมาสู่การเกิดหรือการนำเสนอแนวคิดและแนวทางการจัดการตามแนวทาง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริที่จะเห็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการจัดการหรือการพัฒนาประเทศชาติและชุมชนไทย พร้อมกับคาดหวังให้ประชาชนยึดถือการจัดการและการดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้เป็นหลักพื้นฐาน อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสำคัญ คือประเทศชาติรวมทั้งประชาชนในชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

หลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

หลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอาจศึกษาและประมวลได้จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งได้นำเสนอไว้ตามลำดับดังนี้

- 1) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517 “คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงความมีพอสำหรับใช้ของเท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง”
- 2) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 4 ธันวาคม 2540 “อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเองจะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”
- 3) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 4 ธันวาคม 2541 “ปีที่แล้วพูดว่า เศรษฐกิจพอเพียงเพราะหาคำอื่นไม่ได้. และได้พูดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ.....ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ....หมายความว่าวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ต้องทำทั้งหมด และขอเดิมว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้. ถ้าครอบครัวหนึ่ง หรือแม้หมู่บ้านหนึ่งทำเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละเก้าสิบเก้าก็จะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน สมัยคนอยู่ในอุโมงค์หรือในถ้ำ ซึ่งไม่ต้องอาศัยหมู่อื่น เพราะว่าหมู่อื่นก็เป็นศัตรูทั้งนั้น ตีกัน ไม่ใช่ร่วมมือกัน จึงต้องทำเศรษฐกิจพอเพียง แต่ละคนต้องหาที่อยู่ ก็หาอุโมงค์ถ้ำ ถิ่นหาอาหาร คือไปเด็ดผลไม้หรือไปล่าตามที่มี หรือไปใช้อาวุธที่ได้สร้างได้ประดิษฐ์เอง ไปล่าสัตว์. กลุ่มที่อยู่ในอุโมงค์ในถ้ำนั้น ก็มีเศรษฐกิจพอเพียง 100 เปอร์เซ็นต์ก็ปฏิบัติได้
- 4) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 23 ธันวาคม 2542 “....ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกินมีความสงบและทำงานตั้งอธิฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกินไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่มีความความพออยู่พอกิน มีความสงบเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้.....ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความคิดและอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่น ซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขอย้ำพอควรพออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล”
- 5) พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2546 “.....ความสะดวกให้สามารถที่จะสร้างอะไรได้มาก นี่คือเศรษฐกิจพอเพียงสำคัญว่า จะต้องรู้จัก ขั้นตอนถ้านึกจะทำอะไรให้เร็วเกินไปพอเพียงถ้าไม่เร็วเกินไป หรือถ้าช้าเกินไป ก็ไม่พอเพียง ต้องให้รู้จักกำหนดโดยที่ไม่ทำให้คนเดือดร้อน อันนี้เศรษฐกิจพอเพียงคงได้ศึกษามาแล้ว เราพูดมาตั้ง 10 ปีแล้ว ต้องปฏิบัติด้วย

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา จะพบว่าพระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาประเทศหรือการจัดการที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงผลที่มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต ทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาหลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทำให้ประมวลและสรุปสาระสำคัญเป็น “หลักการที่สำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ” ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนเน้นการผลิตและบริโภคโดยยึดถือทางสายกลาง ความพอเพียง และความพอดี ในเวลาเดียวกันก็ก้าวให้ทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ด้วย ตัวอย่าง ความพอประมาณในระดับบุคคล เช่น เน้นการผลิต การบริโภค และการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด สำหรับความพอประมาณในระดับชุมชน เช่น เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่ส่งเสริมให้ชุมชนและเครือข่ายสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี ประสพการณ์ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือกัน

ประการที่สอง ความมีเหตุผล หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

ประการที่สาม การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรในการเตรียมความพร้อม รู้เท่าทันต่อผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

ประการที่สี่ การพึ่งตนเอง หมายถึง ประชาชนและชุมชนสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพิงคนอื่นหรือชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็น โดยเน้นความสามารถของประชาชนและชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงปัจจัยต่าง ๆ ที่ประชาชนหรือชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ ตัวอย่างการพึ่งตนเองในระดับบุคคล เช่น ประชาชนในชุมชนมีการพึ่งตนเองมีจิตสำนึกที่ดีเพื่อตนเอง ชุมชนและประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม

และเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง สำหรับการพึ่งตนเองในระดับชุมชน เช่น แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระมีเกียรติและมีความภาคภูมิใจว่าขึ้นได้ด้วยขาของตนเอง

ประการที่ห้า การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน หมายถึง การเสริมสร้างจิตใจของประชาชน และชุมชนทุกระดับในชาติ เช่นการมีคุณธรรม การละความชั่วและทำความดี การไม่เบียดเบียน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร ความอดทน ความรอบคอบ ความประหยัด ความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคี เพื่อร่วมแรงร่วมใจกันประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่นการสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนไทยให้คงอยู่ตลอดไป

ประการที่หก การรวมกลุ่ม หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม โดยประชาชนหรือองค์กรในชุมชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจ ค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน เมื่อประชาชนหรือองค์กรในชุมชนได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว ประชาชนในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับสถานการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นด้วย

ประการที่เจ็ด การสร้างเครือข่ายหมายถึงประชาชนและชุมชนร่วมมือกันสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันและร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน เช่น ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ การบริหารจัดการเทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา ทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่ยึดการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

ประการที่แปด ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึงการสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนยึดถือการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกาภิวัตน์ และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต มีการใช้พื้นที่มียูในสังคมให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่ดีงามของท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2551)

จุดเด่นของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญคือหนึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมหรือชุมชนไทยสองชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนในทิศทางที่ควรจะเป็น เพื่อให้ประชาชนและชุมชนมีความสุขพ้นจากปัญหาและวิกฤตต่าง ๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืน สาม เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบมีขั้นตอนและไม่ได้เจาะจงเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรหรือเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงประชาชนและชุมชนทุกชุมชนทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและสี่ นำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกชุมชน

ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นความพอเพียงระดับก้าวหน้าเป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังในกลุ่มหรือสหกรณ์หรือการทำธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ คือเมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่าง ๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้ว ก็จะรวมกลุ่มกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตนเอง (จุไรักษ์ แสนใจรักษ์, 2553)

แนวคิดการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

แนวคิดการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนมีความสำคัญสืบเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกประเทศของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจโลกของประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เสรีนิยม หรือบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา ประสิทธิภาพ กำไร ความรวดเร็ว การต่อสู้แข่งขัน ผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเน้นความเจริญก้าวหน้า การขยายตลาด และการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ๆ แนวคิดดังกล่าวนี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อแนวคิดแนวทางการพัฒนา และแนวทางการจัดการภายในประเทศและในชุมชนของไทยที่ผ่านมา

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นมิตรกับการพัฒนาคนเพราะกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การมีชีวิตที่ดีไม่ใช่ความมั่งคั่งแต่เป็นเรื่องของความยั่งยืนเป็นความคิดแกนกลางในการเข้าใจถึงความจำเป็นในความมั่นคงของคนและการเพิ่มขีดความสามารถของคนให้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ (สมบูรณ์ ศิริสรหรือ, 2550) โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธาเชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงพยายามไปสู่ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป (ยุบลวรรณ ตันธีรรัตน์, 2551)

หลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงยังได้ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับแต่ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 - 10 ดังนี้

แนวคิด หลักการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) มุ่งเน้นการพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้การพัฒนา มีความสมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืนสามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนคุณค่าของสังคมไทยไว้ได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549))

แนวคิด หลักการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ให้ความสำคัญกับการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นได้จากการระบุไว้อย่างชัดเจนใน พันธกิจว่าให้ยึดถือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวปฏิบัติเมื่อเป็นเช่นนี้ จึงได้นำวิสัยทัศน์และพันธกิจมาเสนอไว้เป็นเบื้องต้นก่อน คือ วิสัยทัศน์ของประเทศไทยคือมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (green and happiness society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยังยืนอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่ง ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554))

ความมุ่งหมายของการพัฒนาคนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความต้องการให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน คือ เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ ความ พอมีพอกินสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่โลภมากและไม่เบียดเบียนคนอื่น ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ การแลกเปลี่ยน ร่วมมือ และช่วยเหลือกันเพื่อทำให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์ และ นำไปสู่ 'การพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืน กระบวนการพัฒนาทั้งสองรูปแบบไม่สามารถแยกส่วนกันได้แต่จะเป็นกระบวนการทำงานที่สอดคล้องกันเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานจะทำให้เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้ามีความแข็งแกร่งและมีความเจริญก้าวหน้าได้ดี

แนวทางสู่การสร้างชุมชนพอเพียง พอดี พองาม กินพอดี อยู่พอดี มีคุณธรรม มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน ระหว่างคนกับธรรมชาติ ครอบครัวยุบอุ่น พ่อแม่ลูกอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันหรือไม่ มีเวลาพูดคุยกันบ้างไหม ชุมชนอยู่ร่วมกันฉันพี่น้อง สามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล กันหรือไม่ หรือต่างคนต่างอยู่ งานบุญ งานประเพณีที่ดึกดำบรรพ์ยังมีอยู่ จัดอยู่ ทำอยู่ วัฒนธรรมที่ดีในวิถีชุมชนยังรักษาไว้หรือไม่ มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่หรือไม่ ชุมชนมีสุขภาพดีหรือไม่ มีคนเจ็บไข้ได้ป่วยมากไหม มีใครดูแลช่วยเหลือ มีคนพิการ คนเฒ่า คนแก่ เคยถูกทอดทิ้งในชุมชนหรือไม่ ดินน้ำ ป่า อากาศ สิ่งแวดล้อมยังดีอยู่

หรือเสื่อมโทรมไปมากแล้ว มีการใช้สารเคมี มีการเผาหญ้า หรือไม่ เคยมีการจัดทำข้อมูลชุมชนว่ามีรายรับ รายจ่าย ทั้งชุมชนเท่าไร หรือไม่ ทำไม่จึงเป็นหนี้ เป็นสิน เคยร่วมกันหาทางแก้ไขหรือไม่ สภาพเศรษฐกิจ มีพอกิน พอใช้ หรือไม่ หรือลำบาก ยากแค้น ขาดแคลน (เสรี พงศ์พิศ, 2552) และแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึง ระดับรัฐ (เกษม วัฒนชัย, 2549)

แนวคิดการจัดการเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะความหมายของคำว่า พอเพียง หรือความพอเพียง ซึ่งหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรนั้น น่าจะมีพื้นฐานแนวคิดมาจากคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะ “หลักธรรม มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งแปลว่า ทางสายกลาง คือ ความพอเพียงนั้นมีเป้าหมายของการผลิต และการบริโภคที่ต้องการทำให้ระบบดำเนินต่อเนื่องไปได้ในลักษณะที่ยั่งยืน ทำให้ประชาชนสามารถลดความทุกข์และเข้าถึงความสุขในแต่ระดับขั้นได้ การบริโภคอย่างพอเพียงจึงเป็นการบริโภคพอประมาณ ไม่สร้างความโลภทางใจให้เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมานทางกาย อันเป็นลักษณะของการ “กินอยู่แต่เพียงพอดี” มิใช่ “กินดีอยู่ดี”

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน

การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างแยกจากกันไม่ออก เห็นได้จากตัวอย่าง 10 ประการ คือ 1) การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวข้องกับชุมชนทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับ บุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน ประเทศ หรือรัฐ ประชาคมโลก เป็นต้น 2) มุ่งพัฒนาหรือส่งเสริมชุมชนหรือประชาชนในชุมชนให้เป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา 3) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน 4) ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองของประชาชนในชุมชน ชุมชนอยู่ได้ด้วยตัวเองไม่ต้องพึ่งพิงคนอื่นหรือชุมชนอื่น 5) เน้นเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชน 6) เน้นเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อให้มีชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจ 7) เน้นการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนเช่น กลุ่มอาชีพการเกษตร ผสมผสาน กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มธุรกิจชุมชน และกลุ่มกองทุนชุมชน 8) ดำเนินการในรูปของเครือข่ายชุมชนทุกระดับอย่างเป็นระบบโดยประสานงานและร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการ และข้อมูลข่าวสาร 9) ให้ความสำคัญกับการผสมผสานหรือบูรณาการความเข้มแข็งของชุมชนพร้อมกันทุกด้านไม่ว่าด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรม และ 10) เป็นการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับคน เงิน และงานหรือกิจกรรมทั้งหลายของชุมชนหรือประชาชนในชุมชน

มูลนิธิชัยพัฒนา ได้บันทึกการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสังคมแต่ละระดับไว้ในหนังสือ “หลักธรรม/ทำตามรอยพระยุคลบาท ซึ่งมีคุณค่ายิ่ง ดังนี้ เช่น ....

ระดับชุมชน ประกอบด้วยบุคคล/ครอบครัวที่มีความเพียงพอแล้ว รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชน ทำให้เกิดพลังทางสังคม และการพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

สรุป

การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ของแต่ละคนในทุกสาขาอาชีพ ควรดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน ดำเนินชีวิตทางสายกลาง รวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สอดคล้องกับหลักคำสอนของทุกศาสนาที่ให้ดำเนินชีวิตตามกรอบคุณธรรม ไม่ทำบาปใด ๆ ที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด และควรใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เต็มที่ พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ให้สูงขึ้นและหลากหลายมากขึ้น เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้แต่ละคนเก่ง ดี มีความสุขเพิ่มขึ้น รวมทั้งการประกอบสัมมาชีพของชาวบ้านที่เน้นการร่วมมือกันในรูปกลุ่มกิจกรรมการเกษตร ต่อเนื่องการเกษตรและนอกภาคเกษตรในระดับครอบครัว เพื่อพอกินพอใช้ จากนั้น กิจกรรมลักษณะกลุ่มอาจขยายตัวสู่ระดับชุมชน และสู่ภูมิภาคในอนาคต เพื่อให้คนมีความสุขและชุมชนเข้มแข็ง รากฐานของเศรษฐกิจเน้นการเกษตร เน้นการพึ่งตนเอง เน้นการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน ในท้องถิ่น และเน้นการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน สนับสนุนรากฐานการผลิตทางการเกษตรของชุมชน ให้เป็นอุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ขนาดย่อมที่ละก้าว โดยให้ชุมชนเป็นทั้งผู้ประกอบการและเจ้าของทุนในเวลาเดียวกัน ด้วยความพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

เกษม วัฒนชัย. (2549). การเรียนรู้ที่แท้และพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

จุไรรัช แก่นใจรักษ์. (2553). ชุมชนพอเพียง. (พิมพ์ครั้งแรก) . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไฉไล.

พระบรมราชาบาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2542). ประมวลพระราชดำรัส และพระบรมราชาบาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปี พุทธศักราช 2541. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช . (2551). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารจัดการชุมชน. การศึกษาหน่วยที่ 8 - 15. จังหวัดนนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ยุบลวรรณ ตันเจียรรัตน์. (2551). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดและการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนา. วารสารนักบริหาร, 28(3), 62-66.

- สมบูรณ์ ศิริสรริหิรัญ. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนา ทุมนมนุษย์. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 3(2), 19-27.
- สุทิน ลีปิยะชาติ. (2549). พระบารมีปกเกล้า. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). วิธีสู่ชุมชนพอเพียง.(พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลังปัญญา.